

گزارشی از جشنوارهٔ چهل و چهارم صدا، دوربین، رشد

«جشنوارهٔ بین‌المللی فیلم‌های آموزشی رشد» قدیمی‌ترین جشنوارهٔ فیلم در ایران و جشنواره‌ای تخصصی است که با مدیریت وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران و اهتمام «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی»، هر سال با هدف شناسایی، انتخاب و معرفی فیلم‌های برتر آموزشی و تربیتی، برگزار می‌شود. این جشنواره از سال ۱۳۴۲ در تهران کار خود را آغاز کرد و تا سال ۱۳۴۸ به‌طور پیاپی شش دوره به کار خود ادامه داد. اما پس از پیروزی انقلاب از سال ۱۳۶۴ با نام «جشنوارهٔ بین‌المللی فیلم‌های آموزشی و تربیتی» و با شرکت ۲۱ کشور کار خود را از نو آغاز کرد و از دورهٔ بیستم به بعد با نام کنونی آن شناخته می‌شود. این جشنواره در گروه‌های فیلم آموزشی، فیلم مستند، انیمیشن، فیلم‌های تربیتی داستانی کوتاه و بلند کودک و نوجوان برگزار می‌شود.

جشنوارهٔ امسال

امسال ما از ساعت هشت صبح در سینما فلسطین حضور داشتیم. بچه‌های پرانرژی از شهرهای گوناگون آمده بودند و تا حدودی یکدیگر را می‌شناختند. محل اقامتشان اردوگاه شهید باهنر تجریش بود. بخش اول جشنواره مربوط می‌شد به کارگاه‌های آموزشی (ورکشاپ‌ها) که مدرس آن‌ها دکتر احمد الستی، مدرس دانشگاه تهران بود و اصول اولیهٔ کارگردانی را به بچه‌ها آموزش می‌داد. هم‌زمان با آموزش دکتر الستی در یک سالن، در سالن کناری فیلم‌های معلمان و همکاران فرهنگی اکران و داوری می‌شد. بعد از ساعتی استراحت و ناهار جای معلمان و دانش‌آموزان عوض شد.

دکتر الستی معتقد بود جشنوارهٔ امسال به‌طور حیرت‌انگیزی خوش‌حال‌کننده است. چرا که بچه‌های صبح‌واقعاً در سطحی به سؤالات پاسخ می‌دادند که سطحی کاملاً عالمانه و تفکربرانگیز، و نشانهٔ دید باز و مطالعهٔ بالای آن‌ها بود. فرهنگیان بعد از ظهر هم معلمانی فعال بودند که بعضی حتی تجربهٔ ساخت بیشتر از ۲۰ فیلم را داشتند که این از نشاط جمع صبح و اندیشه و تفکر محفل بعد از ظهر نشان دارد.

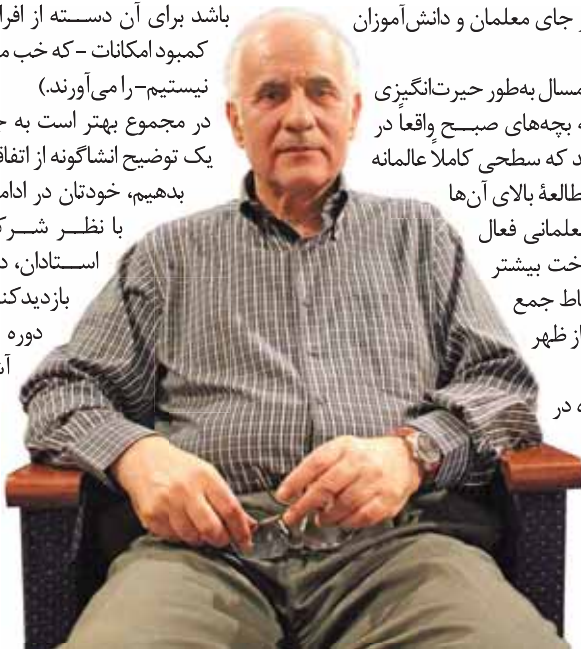
دکتر الستی که از اولین دوره در

این جشنواره حضور داشته است، به این موضوع نیز اشاره کرد که: «من می‌توانم منکر شد که خود رشد نیز سال‌به‌سال دارد رشد می‌کند. این رشد، هم حاصل تجربه است و هم زحمت زیادی که دست اندرکارانش می‌کنند.»

در نهایت در ساعت شش بعد از ظهر اکران فیلم‌ها و برگزاری کارگاه‌های آموزشی آغاز شد و حالا همه می‌خواستند بفهمند برگزیدگان این دوره چه کسانی هستند. در بخش فرهنگیان، سازندگان یک فیلم داستانی بلند، چهار فیلم داستانی کوتاه و دو مستند توانستند تندیس زرین، دیپلم افتخار، تقدیرنامه و جوایز نقدی را از آن خود کنند. اما در بخش دانش‌آموزی اولین تفاوت جالبی که به چشم می‌آمد، توجه بیشتر بچه‌ها به ساخت انیمیشن و مستند بود؛ البته مستندهای خوب! آن‌ها پنج مستند، پنج انیمیشن و دو فیلم داستانی کوتاه داشتند. دکتر الستی در این زمینه در پاسخ به سؤال ما که: «آیا واقعاً ساختن فیلم کوتاه لازمهٔ ورود به دنیای فیلم‌های بلند است؟» به این نکته اشاره کرد که: «در دنیا عدهٔ بسیار زیادی هستند که فیلم کوتاه می‌سازند، بدون هیچ نیتی برای ساختن فیلم بلند. چرا که هویت فیلم کوتاه هویتی مستقل است و همهٔ ما می‌بینیم فیلم‌سازهای بزرگی مثل جارموش، لینچ و ... هم این روزها به ساختن فیلم کوتاه رو آورده‌اند.»

نکتهٔ قابل توجه بعدی پراکندگی برگزیدگان از ۱۰ شهر متفاوت بود و تساوای تصادفی تعداد دختران و پسران و البته غیبت برگزیدگان تهرانی! (که شاید همین یک عامل آخر کمی امیدوارکننده باشد برای آن دسته از افرادی که بهانهٔ کمبود امکانات - که خب ما هم منکرش نیستیم - را می‌آورند.)

در مجموع بهتر است به جای اینکه ما یک توضیح انشاگونه از اتفاقات جشنواره بدهیم، خودتان در ادامهٔ این پرونده با نظر شرکت‌کنندگان، استادان، داوران و حتی بازدیدکنندگان این دوره از نزدیک آشنا شوید.

تماشاچی / مهدی ولی زاده

اگر در حالت عادی به شما دو ترکیب «ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز» و «جشنواره رشد» را بدهیم و بگوییم که رابطه بینشان را برابمان پیدا کنید، عمراً نمی‌توانید هیچ ربطی بینشان پیدا کنید. ولی به هر حال نماینده این ستاد آمده بود به دیدن فیلم‌های جشنواره. با آقای افراسیابی، نماینده ستاد مذکور، و دکتر عیسی کشاورز، یکی از مدرسان دانشگاه، در مورد اینکه چه شد به جشنواره آمدند و این جشنواره و اتفاقات مشابهش چه تأثیرات مثبتی روی جامعه دارد، گفت‌وگو کردیم.

از نظر آقای افراسیابی، معلمان هنرمند چون هم هدف والای آموزشی دارند و هم ابزاری چون هنر - که یک راه ارتباطی مؤثر با جامعه است - می‌توانند در زمینه گسترش بستر مناسب برای ایجاد نوعی فضای فرهنگی خاص بسیار مفید باشند. از طرف دیگر، ایشان جشنواره را پلی ارتباطی میان آموزش و پرورش و مردم و دانش‌آموزان می‌دانستند و از آنجا که هدف جشنواره، برنامه‌های هنری با رویکرد آموزشی است، به نظرشان ابزاری بسیار مفید در بحث تربیت یک نسل آگاه به حساب می‌آید.

دکتر کشاورز می‌گفتند: «ویژگی بارز هر فرهنگ قوی این است که جدا از تولید عناصر آموزشی مثبت، بتواند خودش را هم به نسل بعد منتقل کند، و قطعاً برنامه‌هایی چون این جشنواره زمینه مناسبی را برای این امر فراهم می‌کنند.»

از بحث هدف که گذشتیم، از آقای افراسیابی در مورد حمایت‌هایشان از جشنواره و شرکت‌کنندگان پرسیدیم و متوجه شدیم ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز برنامه‌های حمایتی جالبی برای فیلم‌سازان جوانی که ایده‌های نو در زمینه مبارزه با پدیده قاچاق دارند، تدارک دیده است. از جمله این حمایت‌ها، حمایت‌های مالی و همچنین ایجاد بستری برای پخش آثار برگزیده از صدا و سیما در آینده‌ای نه چندان دور است.

پس اگر تصمیم دارید یک فیلم جدید به جشنواره بعدی ارائه دهید، بد نیست کمی هم به ارزش‌هایی که حتماً به نفع آینده کشورمان خواهد بود، فکر کنید

نکته‌هایی درباره فیلم‌سازی

از استاد احمد الستی چه چیزهایی را باید یاد بگیریم؟

برای فیلم‌ساز شدن باید خواند و خواند و خواند. باید نقاشی‌های خوب دید، به تئاتر رفت و موسیقی گوش داد. یکی از راه‌های گسترده شدن ذهن همین اشراف نه عمیق اما قابل ملاحظه به تمامی هنرهاست. اما متأسفانه نسل فیلم‌سازان ۲۵-۲۰ ساله ما انگار از تخیل بریده‌اند. به نظر من خطرناک‌ترین چیزی که در زمان حال و برای ما وجود دارد، همین دور شدن از رویاهاست و اتکا به رئالیسم بسیار زیاد اجتماعی. نمی‌شود بگویید من کتاب نمی‌خوانم، اما فیلم زیاد می‌بینم. هیچ چیز به تنهایی نمی‌تواند جایگزین چیز دیگری باشد، چه برسد به همه چیز! مگر می‌شود همه چیز را به تصویر تبدیل کرد؟ مقصدار زیادی از حرف‌ها را باید در لغات جست‌وجو کنید. شعر قابل تبدیل شدن به تصویر نیست. ماهیتش در خودش پنهان شده است.

اگر کسی توجیهش برای مطالعه نکردن، دیدن فیلم است، دنیای جادویی لغات را چه‌طور می‌خواهد به تصویر بکشد؟ خواندن آثار دیگران مقدمه خوبی است. باید کمی حوصله داشت. بعد از اینکه چند بار یا حتی چندین بار توانستید «با مطالعه» از ایده‌های دیگران فیلم بسازید، سرانجام به جایی می‌رسید که با یک ذهنیت قوی قادر به درست درآوردن ایده‌های خودتان هم خواهید بود. اگر کسی فکر می‌کند یک عالمه اندیشه دارد، اما ما هیچ چیز خاصی در فیلمش نمی‌بینیم، این یعنی حتماً یک جای کار غلط بوده است.

همه چیز پله‌پله است، حتی گذر از ساختار کلاسیک به مدرن. کسی که بدون تجربه ساختار کلاسیک فیلم مدرن می‌سازد و خوب هم می‌سازد، مطمئن باشید به اندازه کافی اطلاعات داشته است، و گرنه در این زمینه هم باید به اندازه کافی تجربه داشت. نمی‌خواهم بگویم به‌طور معجزه‌آسایی اطلاعات به‌دست می‌آید، نه! اما شاید از راه‌های دیگری و شاید مجموعه‌ای از راه‌ها باعث گسترش ذهن و ایده‌اش شده است. می‌خواهم باز تأکید کنم: ببینید، بخوانید و تجربه کنید. چرا که اغلب کتاب‌ها، فیلم‌ها، نقاشی‌ها، موسیقی‌ها و هنرها خوب‌اند، فقط باید فهمید هر کدام را در چه زمانی باید خواند و دید و شنید.